

Draga Roškić-Milošević

ČITANJE RADI STICANJA INFORMACIJE

Organizacija časa u nastavi stranog jezika

Čitanje na času stranog jezika svodi se obično na prevođenje »reč po reč«. Naime, razumevanje štiva se odvija preko posrednika koji su učeniku jedino dostupni: to su rečnik i nastavnik. Učenici posežu za rečnikom a da pre toga nisu uložili ni najmanji napor da značenje nepoznate reči odgnetnu uz pomoć konteksta ili na neki drugi način. Dobijanje informacije takvim načinom čitanja pogotovu je bisciljno i mukotrпно ako su rečenice duge, sa komplikovanom formom, sa gramatičkim oblicima tipičnim za pisani jezik kao što su tekstovi iz oblasti tehnike ili filozofije. U engleskom jeziku to su često rečenice u pasivu, adverbijalne klauze, participi u funkciji skraćivanja odnosnih ili vremenskih rečenica i drugo.

Čitanje radi sticanja informacije ima za cilj upoznavanje sa sadržinom teksta, osnovnom porukom, zanemarujući detalje koji bitno ne utiču na razumevanje teksta. To je veština čitanja.

Kada se čita neko štivo, uvek zato postoji poseban razlog: dobijanje informacije, traženje odgovora na neko pitanje, čitanje iz zadovoljstva i drugo. Takav način čitanja se veoma razlikuje od onog kada se prevodi reč po reč koji više liči na dešifrovanje neke poruke. Učenik, kao što je već pomenuto, dešifruje tekst uz pomoć rečnika ili nastavnika. I u jednom i u drugom slučaju, i rečnik i nastavnik pomažu učeniku da upozna svaku reč ponaosob s tim što mu nastavnik pojednostavljuje posao izabравši za njega odgovarajuće značenje reči ili fraze u rečenici. Time učenici dolaze do ubeđenja da je neophodno znati svaku reč da bi se tekst shvatio. Proces čitanja se, međutim, nastavlja bez zastoja ako je shvaćeno opšte značenje. Čitalac jednostavno preskače reč koju ne razume. Ako se i desi da zastane kod neke reči ili fraze, čitalac nastoji da pretpostavi šta bi ona mogla značiti u kontekstu i čitajući dalje potvrđuje svoju pretpostavku o njenom značenju, ili je odbacuje.

Pogađanje — odgonetanje značenja počinje od samog početka čitanja, od naslova. Čim učenik — čitalac pročita naslov, normalno je da se upita koji će odgovor dobiti u tekstu i hoće li se sadržina poklapati sa naslovom. Naslov obično ima dve svrhe: 1. da zainteresuje čitaoca, tj. da mu privuče pažnju na informaciju, 2. u njemu je sažeta sadržina. Nakon pročitanoг naslova počinje prvi oblik čitanja — *scanning* (to look at quickly without careful reading — Longman Dictionary of Contemporary English, 1978) tj. letimičan pogled po tekstu i pokušaj da se ustanovi šta je glavna ideja ili poruka teksta. Čitati na ovaj način nije nimalo lako i traži mnogo vežbanja i strpljenja. Posle ovakvog čitanja učenici treba da budu u stanju da odgovore na sledeća pitanja: O čemu je reč u tekstu? Šta se može saznati iz naslova? Gde je štampan? Ko je autor? Kome je namenjen? Kakav je to tekst (izveštaj, opis, studija, opomena)?

Sledeće čitanje je potvrđivanje ili opovrgavanje pretpostavki koje su se nametnule u toku letimičnog čitanja. Tekst se čita pažljivo, detaljno ali i dalje bez upotrebe rečnika. Ovo čitanje teče nejednakim ritmom zato što će učenik rečenice, fraze ili reči koje veoma dobro poznaje samo preletiti pogledom, a zadržavaće se na onima koje su mu manje poznate ili potpuno nepoznate. Bilo bi to pravo čitanje kada bi se nad rečima i frazama čije mu značenje nije poznato učenik zamislio i pokušao da odgonetne načinom za kojim poseže kada čita na maternjem jeziku. Pokušao bi da analizira poreklo reči i ukoliko je reč složena, iz značenja jednog dela složenice pogodio bi smisao celine. Strpljivi čitalac bi pročitao naredni pasus koji često bliže objašnjava samo naznačenu ideju iz prvog pasusa. Neke reči ili fraze lako je shvatiti u kontekstu, ili zato što su slične sa rečima iz maternjeg jezika ili se u maternjem jeziku koriste u izvornom obliku.

Kada se iscrpu sve ove mogućnosti, a značenje i dalje bude nedokučivo i presudno za razumevanje celine, tada učenik može posegnuti za rečnikom. Preporučuju se jednojezični rečnici jer pomoću njih učenik stiče iskustvo šta ta reč znači onome kome je to maternji jezik, a nije magloviti prevod izvučen iz konteksta. Na žalost, u praksi se koriste dvojezični rečnici pre svega zato što su dostupni učenicima.

Poslednje čitanje je tehnički isto kao i prvo, ali sa drukčijim ciljem. Potvrđuje se osnovna misao teksta, razjašnjava se ono što je pri prvom čitanju bila samo pretpostavka ili, što je najčešće cilj čitanja na časovima stranog jezika, memorišu se činjenice koje se kasnije interpretiraju.

Organizacija časa:

Sa učenicima trećeg razreda usmerenog obrazovanja obrađen je tekst »Farmlife in Australia« (Unit two iz udžbenika za treći razred usmerenog obrazovanja intenzivnom obradom; detaljno je usvojen vokabular i gramatički oblici. Zadnji pasus, u slici i reči, govori o životu šišača ovaca u Australiji. Budući da sam u štampi naišla na članak koji govori o šišačima ovaca na Novom Zelandu, odabrala sam deo u kome se fond reči poklapa sa onim iz obrađene lekcije.

Tok časa:

a) I. Učenici su dobili tekst sa uputstvom da ga pročitaju i odgovore o čemu je reč. Trajanje čitanja je 2—3 minute.

Zbog kratkoće vremena ovo prvo čitanje prisiljava učenike na letimično čitanje (scanning) ili u najgorem slučaju, na čitanje samo jednog dela teksta. Budući da postoji takva mogućnost, učenici se upozoravaju da označe reč koju su zadnju pročitali, a zatim odlažu papir.

U grupi od trinaest učenika na pitanje je odgovorilo devet učenika, od toga je bilo pet potpunih i četiri delimična odgovora.

II. Drugo čitanje je detaljno, ali i dalje ekstenzivno, a zadatak koji treba rešiti jeste da se u tekstu pronađu odgovori na pitanja koja se nalaze na tabli.

U odgovorima se uglavnom pojavljuju cele rečenice ili fraze prepisane iz teksta ili parafrazirane. Pitanja koja su tražila dublju analizu teksta, sažimanje, uopštavanje, izvođenje zaključaka, kod mnogih su ostala bez odgovora. Znači da se učenici još nisu adaptirali u potpunosti na čitanje koje za cilj ima dobijanje informacije. Ovaj deo časa traje do petnaest minuta.

III. Treće čitanje odvija se intenzivno uz upotrebu rečnika i pomoć nastavnika u trajanju do 20 minuta, a zadatak koji učenici treba da reše sastoji se u tome da se pripreme da u narednih pet do šest minuta napišu ili kažu rezime pročitano.

IV. Četvrti put učenici ponovo letimično pročitaju tekst a onda napišu rezime. Osim pitanja sa table, koja im mogu biti korisna, na drugom delu table nalaze se ključne reči iz obrađene lekcije i iz novinskog članka.

Rezultati napisanog sažetog sadržaja teksta pokazuju da je korišćen vokabular koji se pojavljuje i u prethodno obrađenoj lekciji, a sadrži i velik broj onih reči koje su usvojene iz novinskog članka, i to upravo onih koje su bile nužne u odgovorima na postavljena pitanja.

Prilog a)

It's All Go

As a rouse-about (rousie for short) I would start work at 7 a.m., aiming for a 5,30 p.m. finish, with an hour's lunchbreak plus half-hour morning and afternoon »smoko«. My job was to pick up the fleece after it was shorn, run down to a bench and throw it so it would land shorn side up. I then had to run back and sweep any odd scraps of wool. And all this before the shearer had started shearing the next sheep.

After I had thrown the fleece the table-hands would move in and skirt it. Their job was to pull off the edges and any dirty pieces. When this was done they would roll the fleece up and bale it.

Grease from the fleece soaked right through to my skin. Wisps of wool would tangle in my hair and stick to my jumper. My fingernails broke easily and were continually filthy. One good thing about it was that I worked so hard I never had time to feel the cold. As I couldn't get the hang of throwing a fleece properly the boss was always glad when he found someone to replace me.

Usually there were seven to a gang. Three shearers and four shed-hands. The part of the floor where the shearers worked was known as the board. The top shearer as known as the ringer, and the head of the shears as the handpiece.

When cooking I rose at 5 a.m., sometimes earlier. I cooked breakfast on an ancient coal range for anything up to 14 men. Porridge, chops, eggs, toast and tea. If the men were working locally I would have the rest of the day to myself. They would take their lunch of pie or stew, or such-like, and warm it up on a stove at the shed.

Each fleece is quality-graded according to length, colour, condition, etc., by a freelance, unprejudiced wool-classer, on whose judgment the reputation of a station depends. Graded fleeces are then baled up ready for sale.

Prilog b)

Rezultati drugog čitanja

Pitanja	Odgovori	
	potpuni	delimični
1. Who is telling the story?	1	—
2. What's his job?	7	5
3. How many people work with him?	11	—
4. What's the job of the table-hands?	6	6
5. Is the job hard and dirty?	8	1
6. What's the board?	11	—
7. What's the weather like?	4	2
8. What do they eat?	11	—
9. How many hours a day do they work?	9	—
10. What's the job of a wool-classer?	3	1
11. Is his job important? (How important?)	—	1
12. How are the fleeces baled?	10	—

LITERATURA

- Champeau de Lopez, L. Cheryl, »Reading Profesional Articles«, *English Teaching Forum*, No 4, October 1981.
- Joycey Ed, »Analizing the Reading Process«, ETF, Number 2, April 1984.
- Matić Ljiljana, »Organizacija časa u nastavi stranog jezika«, *Pedagoška stvarnost*, 1984.
- Longman Dictionary of Contemporary English*, 1978.
- Matijašević Mr. Ljiljanja, Novaković Vesna, Čučuz Mr. Ljubica, *Engleski jezik za treći razred usmerenog obrazovanja*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.